

ADVIES NR. 2.481

Zitting van 17 maart 2026

Ontwerp van actieplan over de oprichting van een FOD Werk en Sociale Bescherming

3.662

Inhoud

Executive summary	1
--------------------------------	----------

Advies

1 Onderwerp en achtergrond van de adviesaanvraag	1
2 Standpunt van de Raden	2
2.1 Inleiding.....	2
2.2 Algemene opmerking van de Raden	4
2.3 Waarborgen	5
2.3.1 Ondersteuning van het interprofessioneel overleg op niveau van de NAR en de Hoge Raad	6
2.3.2 Ondersteuning van het sectoraal overleg	7
2.3.3 Ondersteuning van het sociaal overleg op ondernemingsniveau.....	8
2.3.4 Ondersteuning van kennis en expertise met bijhorende toereikende financiële middelen	9
2.3.5 Ondersteunen en begeleiden van de sociale verkiezingen	10
2.3.6 Behoud van efficiëntie en werking	11
2.4 Opportuniteiten	11
2.4.1 Versterking van de samenwerking tussen de overlegorganen en de FOD's	11
2.4.2 Bundeling en versterking van expertise	12
2.5 Bezorgdheden.....	12
2.5.1 Grote bezorgdheden over het budgettair kader en de personeelsbezetting	12
2.5.2 Bezorgdheid over de begroting van de Raden	13
2.5.3 Politieke aansturing van een geïntegreerde federale administratie	13
2.5.4 Transparantie en betrokkenheid	14
2.5.5 Risico op verschuiving van prioriteiten.....	15
2.6 Fusie van de inspectiediensten – Eengemaakte arbeidsinspectie	15
2.7 Rol van de FOD WASO, de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie in de dossiers van de NAR.....	17
Bijlage	1
1 Rol van de FOD's in de dossiers van de NAR	1
1.1 Regeerakkoord 2025-2029 – Vermindering van het aantal paritaire comités	1
1.2 Harmonisering statuut arbeider/bediende – Aanvullende pensioenen – Opvolging rapport nr. 136 van 25 juni 2024.....	1
1.3 Omzetting van richtlijn 2023/970 – Beloningstransparantie	1
1.4 Opvolging Europese dossiers – EMCO/SPC/EPSCO	1
1.5 Pilotprojecten voor de primaire preventie van burn-out op het werk	2

1.6	Internationale Arbeidsorganisatie	2
1.7	Vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem	3
1.8	Platformeconomie	3
1.9	Sociale verkiezingen	3
1.10	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties tegen 2030	3
1.11	Kunstwerkcommissie	4
1.12	Cao nr. 90 betreffende de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen	4
1.13	Personen met een handicap	4
1.14	Specifieke enveloppe voor de meest kwetsbare personen/welvaartsenveloppe	5
1.15	Aanbeveling inzake de toegang tot de sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen	5
1.16	Ruling en vormcontrole van de cao's van de NAR	5
1.17	Samenwerkingsprotocol tussen de NAR en de SIOD	5
1.18	Herstructurering van ondernemingen	6
1.19	Wijziging van het Sociaal Strafwetboek	6
2	Adviezen van de Hoge Raad – Enkele voorbeelden	6
2.1	Adviesverlening over de 7 welzijnsdomeinen	6
2.2	Verstreckte adviezen in 2025	7
2.3	Ter illustratie: advies over het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van de codex over het welzijn op het werk met betrekking tot asbest	8
2.4	Grondig onderbouwde, meestal eensluidende adviezen	9

Op 3 maart 2026 hebben de FOD WASO, de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie, de Nationale Arbeidsraad en de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk om advies gevraagd over een ontwerp van actieplan betreffende de oprichting van een nieuwe Federale Overheidsdienst, het resultaat van de toekomstige fusie tussen die drie overheidsdiensten, zoals beslist door de regering.

Na een zorgvuldige bespreking van het aan hen voorgelegde ontwerpacieplan, achten de Raden het van bijzonder groot belang de volgende boodschappen over te brengen, evenals hun verwachtingen ten aanzien van dat fusieproject:

1. Cruciaal belang van het sociaal overleg en essentiële rol van de overheidsdiensten in de ondersteuning van het sociaal overleg

Op federaal niveau steunt het sociaal overleg op de NAR en de Hoge Raad, die er de solide hoeders van zijn. Het is van cruciaal belang dat federale kader te behouden om coherente en doeltreffende beslissingen te garanderen. Hun optreden is essentieel: zij leggen de basis voor de sociaal-economische regelgeving (bijvoorbeeld preventie en re-integratie op het werk), ondersteunen ondernemingen en stellen kwaliteitsvolle arbeidsvoorwaarden veilig.

De FOD's en de POD spelen een essentiële rol bij de ondersteuning van de sociale dialoog op alle niveaus: interprofessioneel, sector- en ondernemingsniveau. Dat vermogen van de overheidsdiensten om de sociale dialoog in die verschillende dimensies te ondersteunen, moet absoluut behouden blijven.

2. Noodzaak om het sociaal overleg te bestendigen in de naam van de nieuwe Federale Overheidsdienst

3. Nood aan meer transparantie bij de concrete en operationele tenuitvoerlegging

De Raden vragen om meer transparantie en informatie over de verwachte voordelen bij de concrete en operationele uitvoering van die fusie (impact op het personeelskader, omschrijving van essentiële kerntaken, verwachte concrete voordelen zowel op menselijk, organisatorisch als budgettair vlak ...).

4. Noodzaak van een holistische benadering van de fusie en de operationele uitwerking ervan

De Raden betreuren het grote contrast tussen de concrete besparingen en de vaagheid van de gevolgen van de fusie. Een fusie kan besparingen opleveren, maar moet een hoger doel dienen en gericht zijn op het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening en het moderniseren van de dienstverlening aan de verschillende doelgroepen ("klanten") in het licht van de huidige en toekomstige uitdagingen.

5. Nood aan meer betrokkenheid van de sociale partners

De Raden vragen om een nauwere en automatische betrokkenheid van de sociale partners bij de concrete en operationele tenuitvoerlegging van de fusie, in alle fasen en aspecten ervan. De basisoverlegcomités van de FOD's en de POD moeten daar nauw bij worden betrokken.

6. Noodzaak om de essentiële kerntaken te beschermen

De Raden achten het absoluut noodzakelijk om de essentiële kerntaken te beschermen en eisen dat de fusie voor alle verschillende diensten van de overheidsinstanties het behoud garandeert van een expertiseniveau dat gelijkwaardig is aan het huidige niveau.

7. Geen onredelijke besparingen

Een fusie kan kansen bieden en het mogelijk maken efficiënter te werken bij de uitvoering van een aantal taken. De sociale partners zijn dus niet principieel gekant tegen een fusie.

Een fusie moet echter in de eerste plaats gericht zijn op het versterken van de kwaliteit van de openbare dienstverlening in plaats van op het realiseren van besparingen. De Raden verzetten zich tegen de extra besparingen die de regering heeft gepland, met name in het kader van de derde besparingsronde (selectieve vervanging van personeel – 2 vervangers voor 5 vertrekkers), omdat die de eigenlijke werking van de diensten ernstig in het gedrang kunnen brengen, zodat dit leidt tot 1 vervanging op 15.

8. Noodzaak om de inspectiediensten te versterken

De Raden vragen om een versterking van de capaciteit van de inspectiediensten, die nu al met capaciteitsproblemen kampen. Zij wijzen erop dat de fusie niet mag leiden tot een verlies aan effectiviteit en expertise van de diensten. Inspecteurs moeten altijd worden vervangen en de administratieve lasten mogen niet naar hen worden doorgeschoven.

ADVIES NR. 2.481

Ontwerp van actieplan over de oprichting van een FOD Werk en Sociale Bescherming

Bij brief van 3 maart 2026 hebben de heren G. De Poorter, voorzitter van het directiecomité van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, en P. Samyn, voorzitter van het directiecomité van de FOD Sociale Zekerheid, en mevrouw H. Bex, voorzitter van het directiecomité a.i. van de POD Maatschappelijke Integratie, de Nationale Arbeidsraad en de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk¹ om advies gevraagd over een ontwerp van actieplan over de oprichting van een FOD Werk en Sociale Bescherming.

Op grond van de werkzaamheden in de ad-hocwerkgroep, hebben de Nationale Arbeidsraad en de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk op 17 maart 2026 het volgende unanieme advies aangenomen.

ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD EN DE HOGE RAAD VOOR PREVENTIE EN BESCHERMING OP HET WERK

1 Achtergrond van de adviesaanvraag

Bij brief van 3 maart 2026 hebben de heren G. De Poorter, voorzitter van het directiecomité van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, en P. Samyn, voorzitter van het directiecomité van de FOD Sociale Zekerheid, en mevrouw H. Bex, voorzitter van het directiecomité a.i. van de POD Maatschappelijke Integratie, de Nationale Arbeidsraad en de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk om advies gevraagd over een ontwerp van actieplan over de oprichting van een FOD Werk en Sociale Bescherming.

Gezien de overeenstemming in belangen zijn de Nationale Arbeidsraad (hierna NAR) en de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk (hierna Hoge Raad) overeengekomen om tijdens hun voorbereidende werkzaamheden voor het uitbrengen van dit advies samen te werken.

Het federaal regeerakkoord 2025-2029 beoogt in het hoofdstuk “Bestuurszaken” een structurele hervorming van de federale overheid. In het kader daarvan heeft het College van Voorzitters, op verzoek van de regering, op 30 mei 2025 een hervormingsvoorstel ingediend dat onder meer voorziet in de reorganisatie van de sociale en economische overheidsdiensten.

¹ In dit advies moet de “Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk” gelezen worden als “de sociale partners van het uitvoerend bureau van de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het werk”.

De ministerraad van 23 december 2025 heeft een nota van de minister van Ambtenarenzaken, mevrouw Vanessa Matz, over de reorganisatie van het federale bestuurslandschap goedgekeurd. Die nota voorziet onder meer in een fusie van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (hierna FOD WASO) met de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie, waardoor er een nieuwe FOD Werk en Sociale Bescherming opgericht zal worden.

Bijgevolg werd aan de eerdergenoemde voorzitters gevraagd om in overleg met de stakeholders, tegen 31 maart 2026 een volledig transformatieplan met een tijdschema voor te leggen aan de bevoegde ministers. Dat plan beschrijft het traject naar een fusie tegen 2029. Het advies van de stakeholders, namelijk de Hoge raad voor Preventie en Bescherming op het Werk en de Nationale Arbeidsraad, werd gevraagd tegen 13 maart 2026.

De fusie beoogt naast een efficiëntere werking ook structurele besparingen, met onder meer een vermindering van het aantal mandaatfuncties, en gaat gepaard met een gezamenlijke huisvesting in de Financietoren om informele afstemming en kennisdeling te bevorderen.

Het volledige traject wordt gestuurd via een centrale stuurgroep, transitiegroep, een strategische projectmanagement office en thematische groepen die de toekomstige organisatie zullen vormgeven.

2 Standpunt van de Raden

2.1 Inleiding

België geniet internationaal een reputatie van sterke sociale dialoog en evenwichtige arbeidsverhoudingen dankzij een stevig uitgebouwd systeem van sociaal overleg.

Op federaal interprofessioneel niveau wordt dit sociaal overleg vooral gedragen door de NAR en de Hoge Raad. De leden van NAR en de Hoge Raad vinden het essentieel dat dit federaal sociaal overleg wordt bestendigd.

Beide Raden spelen namelijk een cruciale rol in de totstandkoming van socio-economische regelgeving en in het creëren van een maatschappelijk draagvlak, en dragen bij aan een effectief en efficiënt beleid tot op ondernemingsniveau. Een uniforme, stabiele, door sociale partners gedragen besluitvorming over onder meer arbeidsvoorwaarden en welzijn (veiligheid en gezondheid) op het werk is cruciaal. Het draagt bij tot de beschikbaarheid van passend werk voor alle werknemers, het voorkomen van arbeidsongeschiktheden en tijdige en succesvolle re-integratie na uitval wegens ziekte. Een dergelijke besluitvorming met bijhorend sociaal overleg is enkel voldoende efficiënt wanneer deze op federaal niveau plaatsvindt.

De sociale gesprekspartners werken hiervoor nauw samen met de FOD WASO, op wiens expertise zij constant beroep doen. De FOD's spelen een essentiële rol bij de ondersteuning van de sociale dialoog op alle niveaus: interprofessioneel, sectoraal en ondernemingsniveau. Volgens de Raden moet die capaciteit van de overheidsdiensten om de sociale dialoog in zijn verschillende facetten te ondersteunen, absoluut behouden blijven.

Een fusie kan opportuniteiten met zich meebrengen en kan leiden tot meer efficiëntie bij het uitvoeren van een aantal opdrachten. Er is bij de sociale partners dan ook geen principieel verzet tegen een fusie. Een fusie moet echter in de eerste plaats gericht zijn op het versterken van de kwaliteit van de openbare dienstverlening in plaats van op het realiseren van besparingen.

Wel moeten er sluitende waarborgen zijn dat de noodzakelijke inhoudelijke en logistieke ondersteuning door de FOD's verzekerd blijft. Zonder die zeer gewaardeerde ondersteuning kan het sociaal overleg immers niet optimaal functioneren. De Raden wensen in dat verband te benadrukken dat de kwaliteit van de dienstverlening door de FOD's momenteel zeer hoog is. Die kwalitatieve dienstverlening wordt bovendien versterkt door een snelle reactietijd van de medewerkers. Het is cruciaal dat de fusie de huidige kerntaken en opdrachten van de verschillende overheidsdiensten niet in het gedrang brengt. Er moeten voldoende middelen beschikbaar blijven om die opdrachten te kunnen blijven uitvoeren en een efficiënte dienstverlening te blijven garanderen. Op dat vlak lijkt het ontwerp in sterke mate tekort te schieten

Het fusieplan moet namelijk worden gezien in een bijzonder veeleisende begrotingscontext, die wordt gekenmerkt door drie opeenvolgende besparingsfasen: de jaarlijkse lineaire besparing van 1,8 %, de structurele besparingen i.v.m. de reorganisatie van de overheid (een besparing van 150 miljoen), en een derde maatregel die voorziet in de selectieve vervanging van personeel (een besparing van 175 miljoen).

De Raden zijn uitermate bezorgd over het feit dat het cumulatieve effect van die maatregelen nefast zal zijn voor de goede werking van de federale overheidsdiensten die zich niet onmiddellijk met veiligheidsbevoegdheden inhouden. Een fusie zal die bezorgdheden niet kunnen wegnemen. Het lijkt er ook op dat de fusie voornamelijk is ingegeven door besparingsoverwegingen en ook vanuit dat opzicht zal worden ingevuld. Een zoveelste besparingsronde is immers niet meer mogelijk zonder ten koste te gaan van de kwaliteit van de openbare dienstverlening (minder en minder opdrachten kunnen worden verzekerd), met inefficiëntie en vertragingen tot gevolg. Ook de werkdruk voor het personeel zal daardoor toenemen (meer doen met minder personeel), meer en meer taken zullen moeten worden uitbesteed (met risico op willekeur en misbruik in bv. de toekenning van bepaalde gunsten en het bemoeilijken tot onmogelijk maken van het toezicht op de correcte uitvoering van die taken).

Gelet op het cumulatieve effect van al die besparingsmaatregelen op het personeelsbestand en het vermogen van de overheidsdiensten om hun essentiële taken uit te voeren, vragen de Raden dan ook met aandrang dat de derde besparingsronde (selectieve vervanging van personeel) niet zou worden uitgevoerd. De federale overheid moet de nodige attractiviteit behouden om de nodige competenties in huis te hebben en te kunnen houden. In dat verband wijzen de Raden erop dat dergelijke besparingsmaatregelen het risico op een braindrain aanzienlijk verhogen, waarbij essentiële expertise verloren dreigt te gaan doordat medewerkers uitwijken naar aantrekkelijkere werkcontexten. Bijkomende personeelstekorten zullen ook de werkdruk bij de medewerkers bijkomend verhogen en ten koste gaan van de fysieke en mentale gezondheid van die medewerkers, wat aanleiding zal geven tot meer afwezigheden.

Dit alles dreigt ook de goede werking en zelfs het voortbestaan van het federaal openbaar ambt in twijfel te trekken. Dat brengt het risico teweeg van directe of indirecte verschuiving en versplintering van de toepasselijke regelgeving waarover op verschillende besluitvormingsniveaus wordt beslist, wat het complex maakt voor ondernemingen, werknemers en het sociaal overleg.

Om de bovenstaande redenen vragen de Raden zeer nadrukkelijk om niet enkel bij het ontwerp van actieplan, maar ook tijdens de volgende fasen van de fusie, intensief en systematisch te worden betrokken.

Daarnaast wensen de Raden te benadrukken dat zowel de fusie zelf als de daarmee gepaard gaande verhuis geenszins overhaast mogen worden doorgevoerd, dat er consultaties in de geëigende entiteiten van het syndicaal overleg moeten plaatsvinden en dat de betrokken diensten over voldoende tijd moeten kunnen beschikken om alle organisatorische en logistieke aspecten van meet af aan op een efficiënte en doordachte wijze te regelen.

De punten die in dit advies worden uiteengezet, geven de zorgen van de Raden weer en gaan in op de rol van de FOD's in de sociale dialoog.

2.2 Algemene opmerking van de Raden

De Raden hebben het ter advies voorgelegde ontwerp van actieplan over de oprichting van een FOD Werk en Sociale Bescherming aandachtig bestudeerd.

Tijdens hun besprekingen hebben de Raden kunnen rekenen op de toelichtingen van de heren G. De Poorter, voorzitter van het directiecomité van de FOD WASO, en P. Samyn, voorzitter van het directiecomité van de FOD Sociale Zekerheid, die een presentatie over het ontwerp van actieplan over de oprichting van de FOD Werk en Sociale Bescherming hebben gegeven. De Raden wensen de voorzitters daarvoor te bedanken.

De Raden betreuren de beperkte termijn waarbinnen zij een advies over het genoemde onderwerp dienden uit te brengen.

De Raden merken op dat het ontwerpactieplan vooral ingaat op de doelstellingen en meerwaarde uit het federaal regeerakkoord 2025-2029, zonder duidelijk te maken hoe de kernexpertise van de drie betrokken instellingen behouden en versterkt zal worden. Ook wordt de meerwaarde van de fusie onvoldoende toegelicht.

De Raden wijzen tevens op de retroplanning die bij het ontwerp van actieplan opgenomen is. Daaruit blijkt dat er vanaf april tot eind 2026 nog besprekingen zullen plaatsvinden over de bepaling van de kerntaken van de FOD's, de bepaling van hun opdrachten en de samenwerking tussen de betrokken instellingen.

Verder stellen ze vast dat het luik sociale zekerheid uitgebreider uitgewerkt is dan dat over werk en sociaal overleg, en dat een concrete uitwerking ontbreekt van hoe het sociaal overleg op alle niveaus, de paritaire comités, ondernemingsraden, Comité voor preventie en bescherming op het werk (hierna: CPBW), de sociale verkiezingen en de collectieve onderhandelingen zullen worden ondersteund.

Hoewel mondeling werd aangegeven dat er binnen de toekomstige FOD Werk en Sociale Bescherming een Algemene Directie voor sociaal overleg komt, staat daarover niets in het voorgelegde ontwerpactieplan.

Gelet op de aanhoudende onduidelijkheden omtrent de budgettaire impact, de meerwaarde, de bepaling van de kerntaken en opdrachten en de toekomstige organisatie van de nieuwe FOD, verzoeken de Raden om nauw betrokken te worden bij, en tijdig geïnformeerd te worden over, de verdere uitwerking van het fusietraject.

2.3 Waarborgen

De Raden nemen kennis van de intentie om de kerntaken, de maatschappelijke opdrachten en de opgebouwde kernexpertise van alle drie de instellingen te behouden en verder uit te bouwen. Hieronder geven de Raden een aantal waarborgen weer die volgens hen tijdens de fusie en de oprichting van de nieuwe FOD Werk en Sociale Bescherming behouden dienen te blijven. De rol van het sociaal overleg dient gewaarborgd te blijven.

De Raden stellen dan ook voor dat de naam van de nieuwe FOD "FOD Werk, Sociaal Overleg en Sociale Bescherming" wordt.

2.3.1 Ondersteuning van het interprofessioneel overleg op niveau van de NAR en de Hoge Raad

Het huidige ondersteuningsniveau van de NAR moet minstens behouden worden. Artikel 4 van de wet van 29 mei 1952 tot inrichting van de Nationale Arbeidsraad bepaalt dat de Raad vertegenwoordigers van de besturen, van de openbare instellingen of van instellingen van openbaar nut kan oproepen om hun advies te verlenen. Hij kan voor het onderzoek van bijzondere vraagstukken eveneens een beroep doen op bijzonder bevoegde personen, onder de voorwaarde welke het huishoudelijk reglement zal bepalen.

In zijn advies nr. 2.471² is de NAR de mening toegedaan dat het bestaande wetgevend kader en de bestaande institutionele mechanismen, alsook de structuur van de sociale dialoog en de operationele instrumenten die door de FOD WASO zijn ingevoerd, een solide kader voor het sociaal overleg bieden. Die geïnstitutionaliseerde betrokkenheid versterkt het wederzijds vertrouwen, vergemakkelijkt de dialoog en ondersteunt het voortdurend streven naar compromissen; allemaal voorwaarden die onmisbaar zijn voor het behoud van een duurzame sociale cohesie.

De Raden wijzen erop dat het secretariaat van de Hoge Raad formeel is ondergebracht in de afdeling van het sociaal overleg over het welzijn op het werk van de AD Humanisering van de Arbeid van de FOD WASO. Het secretariaat van de NAR werkt daarentegen autonoom, maar doet structureel ook een beroep op de expertise en middelen van de FOD WASO (bijvoorbeeld inhoudelijke juridische ondersteuning, analyses, statistieken ...).

Het is essentieel dat de organisatorische autonomie van die secretariaten gewaarborgd en gefinancierd blijft. Hun specifieke eigenheid en methodiek mogen niet in het gedrang komen door hun integratie in een ruimere structuur.

Het is ook nodig dat het nieuwe gebouw zo wordt ingericht dat er voldoende logistieke en infrastructurele ondersteuning (zoals voldoende vergaderruimtes, beschikbaarheid van tolken) wordt geboden aan het secretariaat van de Hoge Raad en de paritaire comités.

² [Advies nr. 2.471](#) van 16 december 2025 over de Europese aanbeveling over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie.

De werking van de Hoge Raad wordt gekenmerkt door de volgende specifieke aspecten:

- a) de strategische inbedding in de FOD WASO: het secretariaat is verankerd in de AD Humanisering van de Arbeid, waar het de Hoge Raad ondersteunt op juridisch, logistiek, technisch en wetenschappelijk vlak. Binnen die AD worden daarnaast ontwerpen van besluit inzake welzijn op het werk uitgewerkt en wordt nieuwe welzijnswetgeving gepromoot (o.a. via webinars en studiedagen). Medewerkers van die AD en van de AD Toezicht over het Welzijn op het Werk nemen ook deel aan de vergaderingen in de schoot van de Hoge Raad en verstrekken toelichting omtrent welzijnsmateries wanneer de sociale partners daarom verzoeken. Die manier van werken draagt maximaal bij aan een vlotte, correcte en kwaliteitsvolle adviesverlening van de Hoge Raad;
- b) bijzondere expertise in complexe welzijnsmateries: de adviesverlening richt zich op specifieke, complexe welzijnsmateries (zie enkele voorbeelden in bijlage 2). De sociale partners in de schoot van de Hoge Raad beschikken daarom over een bijzondere expertise op dit vlak. Ook vertegenwoordigers van organisaties met een bijzondere expertise inzake welzijn op het werk worden uitgenodigd om deel te nemen aan de vergaderingen van de Hoge Raad. Die bundeling van expertise bij het verstrekken van een advies over ontwerpbesluiten ondersteunt de minister in zijn besluitvorming en verzekert een breed maatschappelijk draagvlak op het terrein.

2.3.2 Ondersteuning van het sectoraal overleg

De Raden wijzen erop dat in de voorgelegde tekst belangrijke elementen nog onvoldoende concreet zijn uitgewerkt, zoals de ondersteuning van de paritaire comités, de sociale verkiezingen, ondernemingsraden, CPBW's en de structurele ondersteuning van collectieve onderhandelingen.

Ze nemen kennis van de intentie om het nieuwe gebouw zo in te richten dat de opdrachten inzake sociaal overleg optimaal kunnen worden uitgevoerd, met infrastructuur die zowel formele als informele vergaderingen ondersteunt.

Daarom benadrukken de Raden dat de bestaande ondersteuning van het sectoraal overleg, inclusief de financiering en werking van de paritaire comités die instaan voor de uitvoering van akkoorden, onverkort behouden moet blijven.

In zijn advies nr. 2.369³ herinnert de NAR eraan dat de vrijheid van collectieve onderhandeling en de autonomie van de sociale partners moeten worden gewaarborgd, zoals voorzien in IAO-verdragen nrs. 87, 98, 151 en 154, die overheden verplichten het sociaal overleg organisatorisch, financieel en qua capaciteit te ondersteunen.

2.3.3 Ondersteuning van het sociaal overleg op ondernemingsniveau

De Raden herinneren eraan dat de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg een essentiële rol speelt bij het voorkomen en oplossen van collectieve arbeidsconflicten. Via zijn gespecialiseerde diensten, en in het bijzonder de sociale bemiddelaars, biedt de FOD (AD Collectieve Arbeidsbetrekkingen) institutionele ondersteuning die onmisbaar is voor het goede verloop van de sociale dialoog, zowel in de privésector als in de openbare sector.

In geval van een conflict en wanneer alle andere procedures binnen de paritaire comités hebben gefaald, kan de voorzitter van het bemiddelingsbureau als sociaal bemiddelaar een nieuwe poging ondernemen om de partijen nader tot elkaar te brengen. In die hoedanigheid kan hij optreden op verzoek van de partijen, uit eigen beweging of op voorstel van de minister van Werk. De sociaal bemiddelaar zal trachten de onderlinge communicatie tussen de partijen te verbeteren, hen te verzekeren van zijn “goede diensten” en niet-bindende voorstellen te doen aan de betrokken partijen om tot een oplossing van het geschil te komen. De bemiddelaars beschikken over ruime bevoegdheden voor het voorkomen en opvolgen van conflicten.

De FOD speelt ook een essentiële rol bij het waarborgen, organiseren en ondersteunen van de mechanismen voor informatie, raadpleging en participatie van werknemers, overeenkomstig IAO-verdrag nr. 155 betreffende veiligheid en gezondheid op het werk, richtlijn 2002/14/EG tot vaststelling van een algemeen kader betreffende de informatie en de raadpleging van de werknemers en richtlijn 89/391/EEG (de “kader-richtlijn”) betreffende de veiligheid en gezondheid op het werk.

Het belang van institutionele steun voor de sociale dialoog werd nogmaals bevestigd door de Raad van de EU in zijn aanbeveling van 12 juni 2023 over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie.

³ [Advies nr. 2.369](#) van 30 mei 2023 over de omzetting van Richtlijn (EU) 2022/2041 van 19 oktober 2022 betreffende toereikende minimumlonen in de Europese Unie.

2.3.4 Ondersteuning van kennis en expertise met bijhorende toereikende financiële middelen

De Raden hebben kennisgenomen van de geplande besparingen, zoals mondeling toegelicht door de voorzitters van de FOD Sociale Zekerheid en de FOD WASO. Beide Raden uiten daarbij hun bezorgdheid over de mogelijke gevolgen van die besparingen. Zij wijzen erop dat niet alle federale instellingen in dezelfde mate moeten besparen, waardoor personeel zou kunnen overstappen naar de privésector of naar federale diensten met betere carrièremogelijkheden. Dat kan leiden tot een verlies aan expertise binnen de nieuwe FOD, evenals tot het risico op een mogelijke uitbesteding van bepaalde opdrachten aan consultants uit de privésector.

De Raden delen die bezorgdheid. Zij wijzen erop dat de uitvoering van de kerntaken van de FOD Sociale Zekerheid en de FOD WASO – zoals bepaald in artikel 2 van het koninklijk besluit van 23 mei 2001 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid en artikel 2 van het koninklijk besluit van 3 februari 2002 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – niet in het gedrang mag komen.

Beide FOD's beschikken over belangrijke en gespecialiseerde expertise wat hun opdrachten betreft: voor de FOD WASO meer bepaald de implementatie van cao's, preventie, welzijn op het werk en individuele en collectieve arbeidsrelaties, en voor de FOD Sociale Zekerheid de dienstverlening inzake onder meer de personen met een handicap en de evaluaties die nodig zijn voor de toekenning van een inkomensvervangende tegemoetkoming en een integratietegemoetkoming. Daarnaast benadrukken de Raden dat de expertise essentieel is voor een correcte uitvoering van de resultaten van het sociaal overleg en dat die volledig behouden moet blijven bij een fusie, waarbij zij bovendien het belang benadrukken van het garanderen van de continuïteit en de kwaliteit van de (bestaande) dienstverlening voor onder meer personen met een handicap.

De Raden wijzen erop dat beperkingen in middelen niet alleen de interne werking van de nieuwe FOD kunnen aantasten, maar ook de dienstverlening aan burgers, waaronder werknemers, en ondernemingen. Minder middelen kunnen leiden tot langere doorlooptijden en tragere procedures. In het licht van de verdere digitalisering van de dienstverlening – via onder meer de eBox, eBox Enterprise en diverse onlineprocessen – blijft individuele juridische ondersteuning en advies cruciaal. Daarbij wijzen de Raden op de lopende werkzaamheden rond het e-Gov 3.0-project in de NAR.

Verder benadrukken de Raden dat de huidige dienstverlening van hoge kwaliteit is: de betrokken instellingen beschikken over sterke expertise, beantwoorden vragen snel en leveren onderbouwde informatie. Een fusie mag op geen enkele manier leiden tot een vermindering van die kwaliteit. De NAR wijst daarbij op het belang van blijvende capaciteiten voor beleids- en wetgevingsevaluaties, onder meer binnen de Raad zelf. Dat vereist voldoende expertise en middelen.

Ten slotte benadrukken de Raden het belang van een aantrekkelijk personeelsbeleid. De nieuwe FOD Werk en Sociale Bescherming moet voldoende personeel kunnen aantrekken en behouden in een arbeidsmarkt waarin concurrentie bestaat met zowel de privésector als andere federale instellingen. Daarnaast benadrukken de Raden het belang van een sterk sociaal overleg en een zorgvuldig wetgevingsproces op federaal niveau. Zij verzoeken daarbij om volledige ondersteuning, evenals om te voorzien in voldoende expertise en capaciteit om kwalitatieve en efficiënte regelgeving tot stand te brengen.

2.3.5 Ondersteunen en begeleiden van de sociale verkiezingen

Sociale verkiezingen, waarbij werknemersvertegenwoordigers in ondernemingsraden en CPBW's worden aangeduid, vormen een essentieel onderdeel van het Belgische sociaal overlegmodel.

Binnen de FOD WASO speelt het departement Sociale Verkiezingen een cruciale rol in de organisatie en ondersteuning van dat proces:

- Administratieve en IT-ondersteuning

De FOD stelt alle nodige documenten ter beschikking van ondernemingen, met name volledige documentatie en de officiële formulieren die in elke fase van de procedure vereist zijn. Samen met de Nationale Arbeidsraad ontwikkelt en beheert hij eveneens een beveiligde webapplicatie waarmee verplichte documenten kunnen worden uitgewisseld, kandidatenlijsten kunnen worden ingediend en de resultaten kunnen worden doorgestuurd.

- Opleiding en begeleiding van ondernemingen en vakbondsorganisaties

Dat systeem wordt aangevuld met rechtstreekse ondersteuning aan ondernemingen en sociale partners, via een helpdesk, een speciaal contactadres en infosessies om werkgevers te begeleiden bij de correcte uitvoering van het verkiezingsproces. Die operationele ondersteuning is essentieel om ondernemingen en sociale partners te helpen bij het oplossen van dagelijkse problemen die zich voordoen bij de organisatie van de verkiezingen.

De Raden benadrukken dat het absoluut noodzakelijk is om voldoende middelen uit te trekken, zodat de nieuwe FOD de werking van de webapplicatie kan waarborgen en bovendien over de nodige middelen beschikt om ondernemingen en vakbondsorganisaties te blijven begeleiden en ondersteunen. Daarbij merken zij op dat het actieplan voorziet in de volledige vervanging van IT-medewerkers, ongeacht de reden van hun vertrek.

Zij benadrukken echter dat het noodzakelijk is om ook andere profielen dan enkel IT-profielen te vervangen, wil men voldoende personeel behouden en ervoor zorgen dat die cruciale taak voor de sociale dialoog vervuld blijft.

2.3.6 Behoud van efficiëntie en werking

De Raden benadrukken dat het samenbrengen van de federale administraties in één grote organisatie, de nieuwe FOD, niet automatisch leidt tot meer efficiëntie. In dit verband achten zij het essentieel dat:

- de taakverdeling duidelijk gewaarborgd blijft, zodat elke entiteit haar specifieke opdrachten op een correcte en doelmatige manier kan blijven vervullen;
- er geen nieuwe bureaucratische bestuurslagen worden gecreëerd, die de werking zouden kunnen vertragen of complexer maken. Het huidige organogram van de FOD WASO is bepaald in artikel 3 van het KB van 3 februari 2002 houdende de oprichting van de FOD WASO. Het huidig organogram van de FOD Sociale Zekerheid is bepaald in artikel 3 van het KB van 23 mei 2001 houdende de oprichting van de FOD Sociale Zekerheid;
- de verschillende bestuursniveaus en de uiteenlopende rollen van de huidige FOD's (zie punt 2.7) helder afgebakend dienen te blijven, om de werkbaarheid, transparantie en effectiviteit van de administratie te verzekeren.

2.4 Opportunities

De Raden nemen kennis van het feit dat de tekst die ter advies voorligt, de opportuniteiten van de fusie aanhaalt. Bijgevolg wijzen ze hieronder op een aantal opportuniteiten die volgens hen kunnen worden benut bij de fusie en de oprichting van de nieuwe FOD Werk en Sociale Bescherming.

2.4.1 Versterking van de samenwerking tussen de overlegorganen en de FOD's

De Raden beklemtonen dat de huidige samenwerking tussen de drie instellingen met de overlegorganen NAR en Hoge Raad behouden dient te blijven bij de fusie en dat die fusie mogelijkheden moet bieden om de samenwerking verder te versterken. Dat kan zich onder meer uiten in een efficiëntere afstemming bij interpretatiekwesties, een betere benutting van de aanwezige expertise, wederzijds leren tussen de nieuwe FOD en de overlegorganen en een verbeterde wisselwerking in het algemeen.

2.4.2 Bundeling en versterking van expertise

De Raden benadrukken dat de beleidsvoorbereidende en adviserende functies binnen de FOD WASO van cruciaal belang zijn. Een fusie van de studiediensten van de FOD WASO en de FOD Sociale Zekerheid zou mogelijkheden kunnen bieden voor beleidsanalyse, evaluatie en prospectieve studies over alle aspecten van de wereld van het werk en de sociale bescherming, op voorwaarde dat de selectieve vervanging niet in vergaande mate wordt doorgevoerd en er wordt uitgegaan van de reeds beschikbare capaciteit.

2.5 Bezorgdheden

Hieronder geven de Raden een aantal bezorgdheden weer waarmee tijdens een fusie rekening dient te worden gehouden.

2.5.1 Grote bezorgdheden over het budgettair kader en de personeelsbezetting

De Raden merken op dat in de ter advies voorgelegde tekst verschillende cijfers worden vermeld met betrekking tot de gerealiseerde besparingen. Zo zijn er verschillende besparingsmaatregelen gepland:

- de jaarlijkse lineaire besparing van 1,8 %;
- de structurele besparingen in verband met de reorganisatie van de overheid (een besparing van 150 miljoen);
- 150 miljoen voor de centralisatie van de ondersteunende diensten;
- een derde maatregel die voorziet in de selectieve vervanging van personeel (een besparing van 175 miljoen).

Het plan geeft echter geen volledig overzicht van de totale begroting, waardoor het onmogelijk is om een globaal beeld te krijgen van de manier waarop de middelen worden verdeeld over de verschillende departementen binnen de toekomstige FOD. Volgens de Raden is een duidelijke budgettaire uitsplitsing nodig om te kunnen beoordelen of de nieuwe FOD in staat zal zijn zijn taken op een efficiënte manier uit te voeren.

Zij vragen daarom om aanvullende uitleg en passende budgettaire garanties.

Bovendien benadrukken de Raden dat zij nauw samenwerken met de drie betrokken instellingen. Elke verandering in hun organisatie of werking kan een directe impact hebben op de werking van de Raden zelf. Onvoldoende middelen kunnen immers de continuïteit en de kwaliteit van de ondersteuning van de werkzaamheden van de twee adviesorganen in het gedrang brengen.

Daarbij wijzen de Raden er in het bijzonder op dat de toepassing van de laatste bijkomende besparingsmaatregel (met betrekking tot de selectieve vervanging van personeel voor 175 miljoen euro aan besparingen) er volgens bepaalde ramingen van de administratie toe zou kunnen leiden dat slechts één op de vijftien ambtenaren kan worden vervangen. Een dergelijke maatregel zou volgens de Raden een onhoudbare druk leggen op overheidsdiensten die al zwaar belast zijn met complexe taken. Die maatregel zou de uitvoering van de kerntaken van de overheidsdiensten dus in gevaar kunnen brengen, inclusief de noodzakelijke ondersteuning die zij bieden aan de sociale dialoog.

De Raden zijn zich er ten volle van bewust dat het vastgestelde begrotingstraject gerespecteerd dient te worden om terug te keren naar een overheidsbegroting in evenwicht, overeenkomstig de verbintenissen die België is aangegaan ten aanzien van de Europese instanties. Zij pleiten er echter voor dat de besparingen op een realistische manier worden gerealiseerd, zonder het vermogen van de overheidsdiensten om hun kerntaken te vervullen, in het gedrang te brengen, en in het bijzonder hun capaciteit om de nodige ondersteuning te bieden aan de sociale dialoog.

Gelet op het cumulatieve effect van de verschillende geplande besparingsrondes, brengen deze overwegingen de Raden ertoe te vragen dat het onderdeel van 175 miljoen euro extra besparingen door de selectieve vervanging van personeel niet wordt toegepast.

2.5.2 Bezorgdheid over de begroting van de Raden

In dit kader benadrukken de Raden dat de bestaande budgetten die specifiek bestemd zijn voor hun werking, volledig behouden moeten blijven. Die middelen moeten duidelijk worden afgebakend en mogen niet worden samengevoegd met andere budgetten of voor andere doeleinden worden gebruikt.

Meer bepaald onderstreept de Nationale Arbeidsraad dat zijn dotatie in de huidige begroting van de FOD WASO apart gewaarborgd moet blijven, zeker gezien de eerdere besparingen waaraan de Raad reeds onderworpen is.

2.5.3 Politieke aansturing van een geïntegreerde federale administratie

De Raden zijn van mening dat een fusietraject een breed draagvlak nodig heeft, zowel binnen het politieke veld als bij de sociale partners, waarbij de regie bij de drie fusioNERende instellingen dient te blijven. Zij vragen zich daarbij af hoe de politieke aansturing van de nieuwe FOD precies vorm zal krijgen. Vandaag valt de FOD WASO onder de bevoegdheid van de minister van Werk (art. 1 KB 3 februari 2002), terwijl de FOD Sociale Zekerheid onder de ministers van Sociale Zaken en Pensioenen ressorteert (art. 1 KB 23 mei 2001). Voor de Raden blijft onduidelijk hoe de politieke interactie en coördinatie binnen de toekomstige FOD zullen worden georganiseerd.

De Raden onderstrepen daarbij het belang van een goed gestructureerde interactie met de sociale partners. Dit is essentieel, gelet op de huidige rollen van de betrokken FOD's: hun adviserende taken, hun overlegfunctie in technische dossiers en hun ondersteuning bij sectorale onderhandelingen. Een complexere politieke aansturing houdt volgens de Raden het risico in dat de sociale partners minder zichtbaar worden in het proces, wat de kwaliteit en legitimiteit van het sociaal overleg kan verzwakken.

Daarnaast benadrukken de Raden dat er voldoende aandacht moet gaan naar de inhoudelijke structuren achter de schermen die instaan voor expertise, de voorbereiding van wetgevend werk en de ondersteuning van het sociaal overleg. Die moeten bij de fusie worden beschermd en, waar nodig, versterkt, zodat de sociale partners hun cruciale rol binnen het beleids- en overlegproces kunnen blijven vervullen.

2.5.4 Transparantie en betrokkenheid

De Raden herinneren eraan dat de aangekondigde fusie volgens hen niet enkel vanuit de invalshoek van besparingen mag worden bekeken. Een structurele hervorming moet er ook op gericht zijn de werking van de FOD en de kwaliteit van de openbare dienstverlening te verbeteren.

Zij wijzen daarbij op een belangrijke tegenstrijdigheid in de ter advies voorgelegde tekst: het fusievoorstel kadert binnen een context van aanzienlijke besparingen, maar laat niet duidelijk zien hoe die besparingen verenigbaar zouden kunnen zijn met de volledige voortzetting van de essentiële taken van de overheidsdiensten. Er is opheldering nodig over de manier waarop die twee doelstellingen met elkaar kunnen worden verzoend.

De Raden wensen bijgevolg nauwkeurig te worden geïnformeerd over de toekenning van de begrotingsmiddelen binnen de nieuwe FOD en de concrete impact die die toekenning zal hebben op het personeelsbestand, de opdrachten en de taken van de administraties.

Er is met name volledige transparantie nodig over de taken en middelen die zouden kunnen verdwijnen en over de overlappende en samengevoegde taken.

Ook willen zij duidelijkheid over hoe de verschillende opdrachten van de FOD WASO, de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie in de toekomst zullen worden gegarandeerd. Het gaat daarbij onder meer om beleidsvoorbereiding, de operationele uitvoering van akkoorden, de werking van inspectiediensten en de uitbetaling van bijstandsuitkeringen voor personen met een handicap.

In aansluiting op het advies nr. 2.471 van de Nationale Arbeidsraad benadrukken de Raden dat de nieuwe FOD over voldoende middelen moet beschikken om zijn ondersteunende rol binnen de sociale dialoog naar behoren te vervullen.

Met betrekking tot de besparingen wijzen de Raden ook op de groeiende digitalisering van de overheid. In zijn advies nr. 2.426⁴ benadrukt de NAR onder meer het risico op een digitale kloof voor burgers, waaronder werknemers, en ondernemingen. De overheid moet ook via andere kanalen toegankelijk zijn en blijven voor de burgers, waaronder werknemers, en ondernemingen. Hij dringt erop aan dat de verdere digitalisering niet mag leiden tot een afbouw van de fysieke en telefonische bereikbaarheid van overheidsinstellingen.

De Raden vragen duidelijkheid over hoe de dienstverlening in de toekomst zal worden georganiseerd, met voldoende aandacht voor uitgebreide informatie op websites, brochures en formulieren, én voor blijvend toegankelijke niet-digitale kanalen voor wie daar nood aan heeft.

2.5.5 Risico op verschuiving van prioriteiten

De Raden merken op dat een fusie van de FOD's – waarbij verschillende directies en diensten worden samengevoegd – ertoe zou kunnen leiden dat beleidsprioriteiten verschuiven. Daardoor bestaat het risico dat essentiële thema's, zoals het beleid rond welzijn op het werk en de humanisering van arbeid (art. 2, §1, 3° en 8°, van het KB van 3 februari 2002 tot oprichting van de FOD WASO), minder aandacht of minder budget zouden krijgen. Als er op een bepaald moment wijzigingen in de prioriteiten moeten worden overwogen, wensen de sociale partners en de Raden daar in ieder geval nauw bij betrokken te worden.

2.6 Fusie van de inspectiediensten – Eengemaakte arbeidsinspectie

De Raden nemen kennis van het voornemen om de arbeidsinspectiediensten te fuseren en vragen zich af welke prioriteiten de toekomstige inspectie zal hanteren en welke gevolgen dat op het terrein zal hebben.

Ook wijzen de Raden op een belangrijke tegenstrijdigheid: enerzijds kondigt de minister een uitbreiding van ongeveer 300 inspecteurs aan (zie NAR-advies nr. 2.468), anderzijds brengen de fusie en de aangekondigde besparingen een mogelijke inkrimping met zich mee. Daardoor vrezen zij dat de aangekondigde uitbreiding in de praktijk niet zal worden gerealiseerd.

⁴ [Advies nr. 2.426](#) van 25 juni 2024 naar een toekomstbestendige digitale sociale zekerheid – e-Gov 3.0.

In meerdere adviezen (nrs 2.182⁵, 2.227⁶, 2.254⁷, 2.286⁸, 2.326⁹, 2.425¹⁰ en 2.486¹¹) vraagt de NAR al langere tijd om een uitbreiding van de capaciteit van de sociale inspectiediensten en beklemtoont hij dat voldoende middelen noodzakelijk zijn om strategische doelstellingen zoals sanctionering en preventie te realiseren.

Voor de Raden is het belangrijk dat het Sociaal Strafwetboek effectief en efficiënt moet worden toegepast op het terrein (zie NAR-advies nr. 2.394¹²).

De Raden vinden het cruciaal dat bij een fusie de onderscheiden inspecteurs hun eigen, specifieke competenties (die gepaard gaan met specifieke opleidingen) maximaal kunnen blijven inzetten op het terrein. Zo moet “welzijn op het werk” een aparte competentie blijven, en niet herleid worden tot een gedeelde, afgezwakte opdracht aan alle inspecteurs zonder onderscheid. De inspecteurs die toezicht houden op het welzijn op het werk in de ondernemingen, staan immers niet enkel in voor controles, maar ook voor het informeren, ondersteunen en sensibiliseren van werkgevers, werknemers, preventiediensten en comités. Een fusie mag geen verwatering van kennis of verlies van effectiviteit veroorzaken. De Raden vragen daarom dat de tekst duidelijk uiteenzet hoe de noodzakelijke specialisaties zullen worden gewaarborgd.

De sociale partners vragen een versterking van de inspectiecapaciteit. Bijgevolg mag een fusie volgens de Raden niet leiden tot een vermindering van de inspectiecapaciteit. Aangezien er al een tekort aan inspecteurs is, is een sterke terreinwerking een absolute vereiste. Een daling van de capaciteit zou de handhaving verzwakken en zelfs tot lagere inkomsten kunnen leiden.

⁵ [Advies nr. 2.182](#) van 27 oktober 2020 over het ontwerp van actieplan sociale fraudebestrijding 2021.

⁶ [Advies nr. 2.227](#) van 29 juni 2021 over de bevraging sociale fraude 2021 ter voorbereiding van het strategisch plan 2022-2025 en het operationeel actieplan 2022 van de SIOD.

⁷ [Advies nr. 2.254](#) van 30 november 2021 over het strategisch plan voor de bestrijding van de sociale fraude 2022-2025.

⁸ [Advies nr. 2.286](#) van 6 april 2022 over het ontwerp van operationeel actieplan voor de bestrijding van sociale fraude 2022.

⁹ [Advies nr. 2.326](#) van 16 november 2022 over het ontwerp van operationeel actieplan voor de bestrijding van sociale fraude 2023-2024.

¹⁰ [Advies nr. 2.425](#) van 25 juni 2024 over de bevraging sociale fraude ter voorbereiding van het operationeel actieplan 2025-2026 en het strategisch plan 2026-2029 van de SIOD.

¹¹ [Advies nr. 2.486](#) van 3 december 2025 over het operationeel actieplan sociale fraudebestrijding 2026-2027.

¹² [Advies nr. 2.394](#) van 19 december 2023 over een voorontwerp van wet tot aanvulling en wijziging van het Sociaal Strafwetboek en verscheidene bepalingen van sociaal strafrecht.

Tot slot verwijzen de Raden naar het IAO-verdrag nr. 81 over arbeidsinspectie en naar de signaalfunctie van de sociale inspectiediensten, die gewaardeerd wordt op het terrein. Inspecteurs treden doorgaans pas sanctionerend op wanneer ondersteunende en preventieve acties onvoldoende effect hebben. Die aanpak werkt erg doeltreffend. Daarnaast hanteert de IAO de volgende benchmark: in een geïndustrialiseerde economie zou er één arbeidsinspecteur per 10.000 werknemers moeten zijn.¹³

2.7 Rol van de FOD WASO, de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie in de dossiers van de NAR

Hieronder wordt een niet exhaustieve opsomming gegeven van de dossiers waarbij de NAR een beroep doet op de FOD Sociale Zekerheid, FOD WASO en POD Maatschappelijke Integratie in het kader van de uitoefening van zijn advocatierecht uit hoofde van artikel 4 van de wet van 29 mei 1952. Dat artikel geeft de Raad de bevoegdheid om vertegenwoordigers van overheidsdiensten en instellingen van openbaar nut uit te nodigen voor advies, en om bij specifieke vraagstukken externe experts te raadplegen volgens de regels van het huishoudelijk reglement. Wanneer de overheid immers niet tijdig of niet volledig de noodzakelijke informatie ter beschikking stelt, wordt de Raad verhinderd zijn opdrachten naar behoren uit te oefenen.

1. Regeerakkoord 2025-2029 – Vermindering van het aantal paritaire comités;
2. Harmonisering statuut arbeider/bediende – Aanvullende pensioenen – Opvolging rapport nr. 136 van 25 juni 2024;
3. Omzetting van richtlijn 2023/970 – Beloningstransparantie;
4. Opvolging Europese dossiers – EMCO/SPC/EPSCO;
5. Pilotprojecten voor de primaire preventie van burn-out op het werk;
6. Internationale Arbeidsorganisatie;
7. Vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem;
8. Platformeconomie;
9. Sociale verkiezingen;
10. Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties tegen 2030;
11. Kunstwerkcommissie;
12. Cao nr. 90 betreffende de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen;

¹³ <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf>

13. Personen met een handicap;
14. Specifieke enveloppe voor de meest kwetsbare personen/welvaartsenveloppe;
15. Aanbeveling inzake toegang tot de sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen;
16. Ruling en vormcontrole van de cao's van de NAR;
17. Samenwerkingsprotocol tussen de NAR en de SIOD;
18. Herstructurering van ondernemingen;
19. Wijziging van het Sociaal Strafwetboek.

In bijlage 1 bij dit advies wordt meer in detail ingegaan op de rol van die instellingen in de dossiers.

De rol van de FOD WASO, FOD Sociale Zekerheid en POD Maatschappelijke integratie in de dossiers van de NAR omvat onder meer:

- ondersteuning bieden aan de werkzaamheden van de NAR, overmaken van informatie en aanwezig zijn tijdens de vergaderingen;
- opvolgen van de werkzaamheden op Europees en internationaal niveau, zodat de sociale partners daarop kunnen anticiperen;
- het vervullen van een coördinerende, administratieve en communicatieve rol bij de pilootprojecten inzake burn-out die door de NAR geselecteerd worden;
- bezorgen van berekeningen, ramingen en statistieken die de sociale partners vragen;
- samenwerken met de sociale partners om regelgeving, organisatie en procedures te verbeteren;
- ontwikkeling van nationale indicatoren;
- verzorgen van het secretariaat van de Kunstwerkcommissie en het DG voor personen met een handicap;
- het opstellen van modellen;
- bieden van inhoudelijke en juridische ondersteuning bij de voorbereiding van cao's van de NAR en het uitvoeren van een vormcontrole;
- het ontwikkelen van beleidsprincipes.

De bovenstaande elementen illustreren dat de NAR afhankelijk is van experts en medewerkers met specifieke competenties. Daarom is het belangrijk dat hun expertise en de werking van de betrokken diensten behouden blijven bij een fusie, omdat zij een cruciale rol spelen in de ondersteuning van dossiers en in het mogelijk maken dat de sociale partners hun taak kwalitatief en goed onderbouwd kunnen uitvoeren.

Bijlage

1 Rol van de FOD's in de dossiers van de NAR

1.1 Regeerakkoord 2025-2029 – Vermindering van het aantal paritaire comités

De FOD WASO, Algemene Directie Collectieve Arbeidsbetrekkingen, ondersteunt de NAR in zijn werkzaamheden. Ze zijn aanwezig tijdens de vergaderingen. Ze geven informatie over evoluties in het paritaire landschap.

1.2 Harmonisering statuut arbeider/bediende – Aanvullende pensioenen – Opvolging rapport nr. 136 van 25 juni 2024

De FOD WASO, Algemene Directie Collectieve Arbeidsbetrekkingen, ondersteunt de NAR in zijn werkzaamheden. De FOD WASO bezorgt de Raad een overzichtsnota met een stand van zaken van de werkzaamheden van de paritaire (sub)comités in het kader van het harmoniseringsproces. De FOD licht die nota toe in de commissie Individuele Arbeidsverhoudingen – Sociale Zekerheid.

1.3 Omzetting van richtlijn 2023/970 – Beloningstransparantie

De FOD WASO ondersteunt de NAR in zijn werkzaamheden.

De Algemene Directie Collectieve Arbeidsbetrekkingen heeft het project BE-MAGIC gelanceerd. Het project beoogt, in uitvoering van artikel 4.2 van de richtlijn, de sociale partners te ondersteunen bij het sectoraal overleg over beloningsstructuren door hun tools voor genderneutrale systemen voor functiewaardering en -indeling ter beschikking te stellen.

De Algemene Directie Arbeidsrecht en juridische studiën heeft de commissie Individuele Arbeidsverhoudingen – Sociale Zekerheid geïnformeerd over de implementation workshops van de Europese Commissie en heeft ook informatienota's bezorgd. Een vertegenwoordiger is aanwezig als observator bij de werkzaamheden van de commissie.

1.4 Opvolging Europese dossiers – EMCO/SPC/EPSCO

De Nationale Arbeidsraad heeft sinds verscheidene jaren een gestructureerd mechanisme voor de opvolging van Europese dossiers opgezet, waarbij hij nauw samenwerkt met de FOD WASO en de FOD Sociale Zekerheid.

De ambtenaren van die FOD's die zorgen voor de Belgische vertegenwoordiging bij de Belgische vertegenwoordigers in het Comité voor de werkgelegenheid (EMCO), het Comité voor sociale bescherming (SPC) en de EPSCO-Raad, brengen namelijk regelmatig verslag uit aan de Raad over de voortgang van de Europese werkzaamheden op het gebied van sociale zaken en werkgelegenheid.

Dankzij die samenwerking wordt de Raad regelmatig geïnformeerd over wetgevingsinitiatieven, aanbevelingen, follow-upprocedures van het Europees semester en werkzaamheden voor de coördinatie van het sociaal en werkgelegenheidsbeleid. Door regelmatige uitwisselingen kunnen de Belgische sociale partners beter anticiperen op Europese ontwikkelingen, identificeren welke dossiers nationaal overleg vereisen, en op een geïnformeerde manier bijdragen aan de Belgische standpunten.

1.5 Pilotprojecten voor de primaire preventie van burn-out op het werk

De NAR selecteert pilootprojecten inzake primaire preventie van burn-out en inzake innovatieve arbeidsorganisatie voor subsidie. De wettelijke basis hiervoor is het KB van 26 november 2013 in uitvoering van artikel 191, § 3, van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen. Voor de tenuitvoerlegging van de pilootprojecten was er steeds een samenwerking met verschillende actoren om zo efficiënt mogelijk te werk te gaan: een IT-dienstverlener, academici (experten) en de FOD WASO (rol opgenomen in de artikelen 17, 21, 23 en 24 van het KB van 26 november 2013). De FOD WASO zorgt in het bijzonder voor de mededeling aan de aanvragers van de subsidie van de beslissing van de minister over hun aanvraag en de motivering bij een afwijzing. De FOD WASO vraagt ook de eindevaluatieverslagen en financiële stukken inzake de pilootprojecten op bij de projectbegeleiders en zorgt via de RVA voor het bepalen van het bedrag en de uitbetaling van de subsidie.

1.6 Internationale Arbeidsorganisatie

In het kader van het samenwerkingsprotocol tussen de Nationale Arbeidsraad en de FOD Werkgelegenheid, maken gezamenlijke contacten tussen de diensten van de FOD Werkgelegenheid en de Nationale Arbeidsraad het mogelijk om uitvoering te geven aan het IAO-verdrag nr. 144 betreffende de tripartiete raadplegingen ter bevordering van de toepassing van internationale arbeidsnormen. De tenuitvoerlegging van de in het verdrag vastgelegde beginselen neemt met name de vorm aan van adviesaanvragen aan de Raad over punten die op de agenda van de Internationale Arbeidsconferenties staan, maar ook over de bevordering en ratificatie van internationale arbeidsnormen. De FOD Werkgelegenheid informeert de NAR regelmatig over werkzaamheden die bij de IAO aan de gang of in voorbereiding zijn. Ook in het kader van de bevordering van de tripartiete beginselverklaring over de multinationale ondernemingen wordt frequent samengewerkt.

1.7 Vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem

Na een besluit van het Dagelijks Bestuur van 3 oktober 2012 werd een platform opgericht voor overleg tussen de actoren die betrokken zijn bij het proces van de vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem. Dat platform brengt de institutionele actoren samen die bij dat proces betrokken zijn (sociale partners, betrokken socialezekerheidsinstellingen en FOD WASO). De FOD verstrekt regelmatig relevante informatie en gegevens. Zo heeft hij een aantal gegevens meege-deeld die de basis vormden voor het rapport nr. 137 van 17 december 2024 (beslis-singen in het kader van formele re-integratietrajecten, beslissingen in het kader van de vaststelling van medische overmacht, aantal pre-werkhervattingsbezoeken en contacten na 4 weken arbeidsongeschiktheid).

1.8 Platformeconomie

De FOD WASO ondersteunt de NAR in zijn werkzaamheden en neemt een deskun-digenrol op zich inzake de omzetting van de Europese richtlijn 2024/2831 betreffende de verbetering van de arbeidsvoorwaarden bij platformwerk.

1.9 Sociale verkiezingen

Na de sociale verkiezingen stelt de FOD Werkgelegenheid een evaluatienota op over de bestaande regelgeving en de praktische omkadering van de sociale verkiezingen. Die nota wordt ter advies voorgelegd aan de Nationale Arbeidsraad. Die evaluatie van de FOD Werkgelegenheid, in samenwerking met de sociale partners, heeft tot doel verbeteringsvoorstellen te formuleren om de procedure voor de volgende sociale verkiezingen verder te optimaliseren.

Bovendien voert de FOD Werkgelegenheid, overeenkomstig artikel 29, tweede en derde lid, van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen, na de sociale verkiezingen een genderanalyse uit, die aan de Nationale Arbeidsraad wordt voorgelegd zodat die advies kan geven over mogelijke aanvullende maatregelen om een evenwichtige verhouding tussen vrouwelijke en mannelijke kandidaten, verkozenen en werkgeversafgevaardigden te bereiken.

1.10 Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties tegen 2030

Dankzij de samenwerking van de NAR en de CRB met de FOD Werkgelegenheid kon een synthese-indicator worden ontwikkeld voor de opvolging (op nationaal niveau) van de SDG's voor de kwaliteit van werk en van het collectief overleg (advies nr. 2.220). De FOD Werkgelegenheid levert bovendien statistieken om de verschillende elementen waaruit de synthese-indicatoren zijn samengesteld, op te volgen.

1.11 Kunstwerkcommissie

Sinds de hervorming van het kunstenaarsstatuut en de oprichting van een nieuwe Kunstwerkcommissie door de wet van 16 december 2022, bepaalt het ministerieel besluit van 23 juni 2023 betreffende de modaliteiten voor het zoeken en benoemen van de leden en de voorzitter van de Kunstwerkcommissie, genomen in uitvoering van die wet, een nieuwe procedure om de vertegenwoordigers van de vakbonds- en werkgeversorganisaties (met inbegrip van de zelfstandigen) aan te stellen die zitting moeten nemen in die commissie. Voortaan is het de taak van de NAR om de namen van die vertegenwoordigers door te geven (12 in totaal, 6 vertegenwoordigers voor de Franse taalrol, effectieve leden en plaatsvervangers, 6 vertegenwoordigers voor de Nederlandse taalrol, effectieve leden en plaatsvervangers).

Voor de werkgeversbank bepaalt het ministerieel besluit ook dat de NAR die vertegenwoordigers moet aanwijzen na raadpleging van de paritaire comités nrs. 227, 303, 304 en 329, alsook van UNIZO en de UCM.

De FOD Sociale Zekerheid verzorgt het secretariaat van de Kunstwerkcommissie en dus ook de coördinatie met de NAR voor de vervanging van een lid.

1.12 Cao nr. 90 betreffende de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen

De toetredingsakten en de cao's waarin een toekenningsplan is opgenomen, moeten worden neergelegd bij de AD Collectieve Arbeidsbetrekkingen. De NAR heeft, in samenwerking met de AD Collectieve Arbeidsbetrekkingen, een verplicht model voor een ondernemingscao tot invoering van niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen en een verplicht model van toetredingsakte opgesteld, het elektronische registratiesysteem voor toetredingsakten verbeterd en de criteria voor de vormcontrole van de toekenningsplannen door de AD verfijnd (artikel 15 van cao nr. 90). De AD van de FOD WASO draagt zo bij tot de correcte toepassing van cao nr. 90.

1.13 Personen met een handicap

De DG Personen met een handicap van de FOD Sociale Zaken verzorgt het secretariaat van de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap. Dat DG vervult ook een informatieve rol ten aanzien van de NAR, bijvoorbeeld in het kader van dossiers over de tewerkstelling van personen met een handicap (onder meer door het verstrekken van statistische gegevens en informatie over het houden van colloquia of seminars).

1.14 Specifieke enveloppe voor de meest kwetsbare personen/welvaartsenveloppe

Net zoals dit in het verleden het geval was voor de welvaartsenveloppe, waarbij de Nationale Arbeidsraad om de twee jaar verzocht werd advies uit te brengen over de omvang en verdeling van de financiële middelen voor de welvaartsaanpassing van de inkomensvervangende socialezekerheidsuitkeringen en de socialebijstandsuitkeringen, brengt de Nationale Arbeidsraad opnieuw een advies uit – dit keer over de verdeling van de middelen binnen de specifieke enveloppe voor de meest kwetsbare personen. Voor de bepaling van de omvang van de beschikbare enveloppe doet de Nationale Arbeidsraad een beroep op de POD Maatschappelijke Integratie, die de door de Raad gevraagde berekeningen en scenario's aanlevert.

1.15 Aanbeveling inzake de toegang tot de sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen

Naar aanleiding van de implementatie van de Europese aanbeveling inzake de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen is de FOD Sociale Zekerheid in vier gesprekken met de sociale partners ingegaan op diverse pijnpunten binnen de Belgische sociale bescherming, zoals geduid in de aangehaalde Europese aanbeveling. Op basis van die uitwisselingen werden 13 principes geformuleerd die kunnen dienen als een toekomstvisie voor een sociale zekerheid in 2035-2040. De FOD Sociale Zekerheid zal die principes gebruiken om beleidsaanbevelingen aan de regering te formuleren met betrekking tot sociale bescherming. Daarnaast heeft de FOD die principes eveneens bezorgd aan de bevoegde minister voor Sociale Zekerheid.

1.16 Ruling en vormcontrole van de cao's van de NAR

De AD Collectieve Arbeidsbetrekkingen van de FOD WASO verstrekt op verzoek van het secretariaat nuttige informatie tijdens de voorbereiding van de cao's van de NAR, onder meer over passende formuleringen en de verenigbaarheid van bepaalde beoogde bepalingen met onder meer de wet van 5 december 1968 (ruling). Zodra de cao's zijn neergelegd, voert de FOD een vormcontrole uit. Het advies en de eventuele opmerkingen achteraf van de FOD dragen bij tot de kwaliteit van de cao's van de NAR.

1.17 Samenwerkingsprotocol tussen de NAR en de SIOD

In februari 2020 werd het samenwerkingsprotocol gesloten tussen de NAR en de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), op basis waarvan regelmatig een dialoog plaatsvindt tussen de SIOD en de sociale partners over sociale fraude. In het samenwerkingsprotocol wordt ook bepaald dat de ontwerpen van strategisch plan en de ontwerpen van operationeel actieplan voor de bestrijding van sociale fraude moeten worden voorgesteld en besproken.

1.18 Herstructurering van ondernemingen

In zijn advies nr. 2.184 van 27 oktober 2020 heeft de NAR voorstellen gedaan voor de aanpassing van de website www.herstructureringen.be, die door de FOD WASO en andere bevoegde instellingen werd opgezet. In dat advies doet de NAR eveneens een voorstel om bij een collectief ontslag de informatiestromen naar de overheden (o.a. de voorzitter van het directiecomité van de FOD WASO) en van de overheden naar de werkgevers en werknemers te vereenvoudigen en te verbeteren via een uniek loket. Daarnaast vraagt hij de FOD WASO om in een uniek informatieplatform te voorzien voor alle bepalingen die in verband met herstructureringen genomen zijn. Dat platform zou een dynamische informatietool kunnen zijn die voorbeelden zou kunnen aanreiken van hoe kan worden geanticipeerd op herstructureringen en/of hoe die kunnen worden beheerd. De NAR vraagt dat de FOD WASO in het kader daarvan jaarlijks de goede praktijken die zijn opgenomen in de herstructureringsplannen, voorlegt aan de leden van de commissie Collectieve arbeidsverhoudingen – Herstructureringen van de Nationale Arbeidsraad.

Bij alle werkzaamheden in het dossier herstructureringen worden de vertegenwoordigers van de FOD WASO betrokken om statische informatie te verzamelen over de herstructureringsprocessen in de afgelopen periode en de nodige aanpassingen aan de regelgeving te bespreken.

1.19 Wijziging van het Sociaal Strafwetboek

Op 19 december 2023 bracht de Raad het advies nr. 2.394 uit over een voorontwerp van wet tot aanvulling en wijziging van het Sociaal Strafwetboek en verscheidene bepalingen van sociaal strafrecht. In het kader daarvan werd nauw samengewerkt met vertegenwoordigers van de FOD WASO voor de toelichting van de voorgestelde wetswijzigingen in die complexe materie.

2 Adviezen van de Hoge Raad – Enkele voorbeelden

2.1 Adviesverlening over de 7 welzijnsdomeinen

De belangrijkste taak van de Hoge Raad is om op verzoek van de Minister van Werk advies uit te brengen over maatregelen die betrekking hebben op de domeinen omschreven in de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.

Het gaat meer bepaald over:

- veiligheid op het werk: maatregelen om arbeidsongevallen te voorkomen;

- bescherming van de gezondheid: maatregelen om beroepsziekten te voorkomen en het gezondheidstoezicht op de werknemers;
- psychosociale aspecten: maatregelen om psychosociale risico's op het werk te voorkomen;
- ergonomie: het aanpassen van de werkpost, arbeidsmiddelen en werkomgeving aan de menselijke fysiologie en psychologie om gezondheidsklachten te beperken;
- arbeidshygiëne: maatregelen tegen chemische, biologische en fysische agentia (zoals lawaai of trillingen).
- verfraaiing van de arbeidsplaatsen: aandacht voor de esthetische en fysieke omgeving waar de werknemers hun taken uitvoeren;
- maatregelen inzake het leefmilieu: aspecten van het werk die een invloed hebben op het externe leefmilieu, voor zover ze ook de werknemers beïnvloeden.

2.2 Verstreckte adviezen in 2025

De voorbije periode heeft de Hoge Raad onder meer een advies verstrekt over:

- het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van titel 1 betreffende chemische agentia en titel 2 betreffende kankerverwekkende, mutagene en reprotoxische agentia en agentia met hormoonontregelende eigenschappen van boek VI van de codex over het welzijn op het werk (diisocyanaten, lood en anorganische verbindingen daarvan);
- het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van de codex over het welzijn op het werk met betrekking tot asbest;
- het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van de codex over het welzijn op het werk wat de re-integratie van arbeidsongeschikte werknemers en de preventie van langdurige afwezigheid betreft;
- de rol van de preventieadviseur-arbeidsarts en de organisatie van het gezondheidstoezicht;

- het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van sommige delen van de Boeken 1 en 2, ingevoerd door het koninklijk besluit van 8 september 2019 tot vaststelling van Boek 1 betreffende de elektrische installaties op laagspanning en op zeer lage spanning, Boek 2 betreffende de elektrische installaties op hoogspanning en Boek 3 betreffende de installaties voor transmissie en distributie van elektrische energie;
- de afschaffing van rookkamers binnen de onderneming.

2.3 Ter illustratie: advies over het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van de codex over het welzijn op het werk met betrekking tot asbest

De Hoge Raad verleende advies over dit ontwerpbesluit ter omzetting van een Europese richtlijn. De besprekingen concentreerden zich onder meer op volgende aspecten:

- geleidelijke overgang naar metingen d.m.v. elektronenmicroscopie, met consequenties voor o.m. erkende laboratoria (kosten, timing..);
- nieuwe verplichtingen betreffende de “eenvoudige handelingen” van asbestverwijderaars, met specifieke opleidingsvereisten, en waarbij de eventuele last voor kleine ondernemingen moet ingeschat en onder controle gehouden worden teneinde illegale praktijken te voorkomen;
- meldingen aan de AD Humanisering van de Arbeid van de ondernemingen die eenvoudige handelingen verrichten en van organisatoren van opleidingen en bijscholingen inzake asbestverwijdering – vereisten waaraan deze moeten voldoen;
- voorwaarden waaraan een expert-inventariseerder moet voldoen;
- verhouding tussen de verplichting tot melding van asbestverwijderingswerkzaamheden en het uitvoeren van dringende werken;
- wat met onderaanneming en terbeschikkingstelling door asbestverwijderaars;
- ...

De sociale partners bespraken dit complexe dossier grondig met deskundigen en sectoren (asbestverwijderaars, laboratoria, bouwsector...), die hiervoor werden samengebracht in een ad-hoc werkgroep van de Hoge Raad. Tijdens de verschillende besprekingen boden de AD Humanisering van de Arbeid en de AD Toezicht Welzijn op het Werk technische ondersteuning door vragen en suggesties te beantwoorden. Deze diepgaande uitwisselingen leidden tot een unaniem gunstig advies van de Hoge Raad, aangevuld met specifieke opmerkingen en concrete voorstellen tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

2.4 Grondig onderbouwde, meestal eensluidende adviezen

De adviezen van de Hoge Raad vormen, op een enkele uitzondering na, unanieme standpunten van de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers. Deze grondig onderbouwde adviezen worden helder geformuleerd om tot een efficiënte aanpak op het terrein te kunnen leiden. Hierbij toetst de Hoge Raad steevast de impact op kmo's, met bijzondere aandacht voor de administratieve lasten.

Het proces verloopt via een vaste structuur: de adviezen worden voorbereid door het secretariaat, waarbij de opmerkingen van de sociale partners en deskundigen uit de vorige vergaderingen nauwgezet worden verwerkt. Na bespreking van dit ontwerpadvies binnen het uitvoerend bureau, wordt het advies in de plenaire vergadering van de Hoge Raad bekrachtigd. Het finale advies wordt, inclusief eventuele opmerkingen van de permanente deskundigen, aan de minister bezorgd.

Dergelijke grondig onderbouwde adviesverlening bewees ook haar waarde tijdens de covid-pandemie. De sociale partners van het uitvoerend bureau van de Hoge Raad slaagden er, met intensieve ondersteuning van de voorzitter, het secretariaat en medewerkers van de AD Humanisering van de Arbeid en de AD Toezicht op het Welzijn op het Werk, in om een verantwoorde en snelle heropstart van ondernemingen te faciliteren.
